

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

2023-05-24 Nr. NV-1202

VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTAS Nr.: TAP-23-573(2) TAIS-23-140(5); TAP-23-574(2) TAIS-23-138(5); TAP-23-575(2) TAIS-23-139(5)		DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL UŽSIENIEČIŲ TEISINĖS PADĖTIES“ NR. IX-2206 2, 3, 4, 5, 11, 28, 32, 44, 58, 62, 67, 71, 79, 85, 94, 99, 100, 101, 102, 103 ¹ , 104, 105 ² , 105 ³ , 105 ⁴ , 106 ¹ , 108, 113, 114, 115, 115 ¹ , 118, 123, 125, 140 ⁸ , 140 ¹⁸ , 140 ¹⁹ , 140 ²¹ , 140 ²⁸ STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO IR 140 ¹⁶ STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS GARANTUOJAMOS TEISINĖS PAGALBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1591 1 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įstatymo įgyvendinamasis teisės aktas	Pasirenkama ☐ Taip ☒ Ne Priėmimo Terminas	Vidaus reikalų ministerija	Pasirenkama ☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta 2023-05-16	Pasirenkama ☐ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti
Įgyvendina Vyriausybės programą	Pasirenkama ☐ Taip ☒ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Pagrindinė problema, kurią siekiama spręsti – sudaryti teisinės prielaidas migrantų priėmimo ir apgyvendinimo sistemos pertvarkai, kadangi šiuo metu:

- nėra aiškaus neteisėtų migrantų priėmimo, paskirstymo ir apgyvendinimo algoritmo;
- migrantų apgyvendinimo sistema nėra pritaikyta operatyviai reaguoti į besikeičiančius migrantų srautus;
- skirtingų institucijų funkcijos dubliuojasi, todėl įgyvendinamos neefektyviai, trūksta koordinavimo. Šiuo metu migrantų priėmimo ir apgyvendinimo procese dalyvauja Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos, Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Pabėgėlių priėmimo centras, nevyriausybinių organizacijų;
- Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai turi vykdyti statutinėms įstaigoms nebūdingas funkcijas, o tai apsunkina tiesioginių šių įstaigų funkcijų, susijusių su valstybės sienos apsauga, vykdymą ir kainuoja brangiau (vieno užsieniečio išlaikymas per dieną Valstybės sienos apsaugos tarnyboje kainuoja 26,85 Eur, Pabėgėlių priėmimo centre – 18,34 Eur.);
- neužtikrinami vienodi priėmimo standartai – skiriasi užsieniečių apgyvendinimo sąlygos, sudėtinga vienodai užtikrinti pažeidžiamų asmenų teisių ir teisėtų interesų apsaugą, visų reikalingų paslaugų teikimą, įskaitant valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą, kurios organizavimas šiuo metu priskirtas Migracijos departamentui, kurio sprendimai skundžiami.

Atsižvelgiant į praktikoje kylančias problemas, siekiant teisinio aiškumo atliekami ir kiti įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – UTPI) pakeitimai.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Migrantų priėmimo sąlygų užtikrinimo funkcijos siūloma koncentruoti vienoje institucijoje – Priėmimą užtikrinančioje įstaigoje.

Priėmimą užtikrinanti įstaiga – **Vyriausybės paskirta biudžetinė įstaiga**, vykdytų Pabėgėlių priėmimo centro funkcijas (socialinių, apgyvendinimo ir kitų priėmimo sąlygų užtikrinančių paslaugų teikimą), dalį Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir Migracijos departamento funkcijų, susijusių su priėmimo sąlygų užtikrinimu užsieniečių laikino apgyvendinimo vietose, valstybės garantuojamos teisinės pagalbos ir vertimo paslaugų organizavimu. **Priėmimą**

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

užtikrinančios įstaigos savininko teises ir pareigas įgyvendintų Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Visi nesulaikyti užsieniečiai, įskaitant ir tuos užsieniečius, kuriems paskirta alternatyvi sulaikymui priemonė, būtų apgyvendinami Priėmimą užtikrinančios įstaigos valdomose, administruojamose ar parinktose laikino apgyvendinimo vietose, o ne Valstybės sienos apsaugos tarnyboje.

Priėmimą užtikrinanti įstaiga užtikrintų vienodus priėmimo standartus visose laikino apgyvendinimo vietose, o laikino apgyvendinimo paslaugas prireikus pirtų viešųjų pirkimų būdu arba pasitelkdama partnerius iš Priėmimą užtikrinančios įstaigos turimų lėšų.

Priėmimą užtikrinanti įstaiga teiks socialines, apgyvendinimo ir kitas priėmimo sąlygas užtikrinančias paslaugas (organizuos apgyvendinimą, vertimo ir teisinės pagalbos teikimą, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, užimtumo, švietimo organizavimo apgyvendinimo vietose teikimą, specialiųjų poreikių užtikrinimą).

Užsieniečio sulaikymo – laikino judėjimo laisvės apribojimo atvejais užsienietis bus laikomas (ne apgyvendinamas) Valstybės sienos apsaugos tarnyboje arba kitoje teisėsaugos įstaigoje¹.

Pagal įgyvendinamą koncepciją, visi neteisėtai Lietuvos Respublikos valstybės sieną kirtę užsieniečiai (įskaitant prieglobsčio prašytojus) ir nustatyti neteisėtai Lietuvoje esantys užsieniečiai, kuriems bus taikomos grąžinimo ar išsiuntimo procedūros, pirmiausia turėtų patekti į vieną registracijai ir pirminėms procedūroms (prieglobsčio prašymui priimti, pažeidžiamumui įvertinti ir kt.) atlikti skirtą laikino apgyvendinimo vietą, t. y. nebūtų apgyvendinami pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonoje ar Valstybės sienos apsaugos tarnyboje.

Prieglobsčio prašytojui galės būti leista apsigyventi ne laikino apgyvendinimo vietoje, o jo pasirinktoje vietoje, pažeidžiamiesiems asmenims – su Lietuvoje esančiu pilnamečiu artimuoju giminaičiu, atstovu ar kitoje specialiuosius poreikius atitinkančioje vietoje **Migracijos departamento sprendimu** (nes šis departamentas turi visą informaciją, kuri gali turėti įtakos sprendimui leisti apsigyventi pasirinktoje vietoje priimti).

Plečiamos prieglobsčio prašytojų galimybės gyventi ne laikino apgyvendinimo centre – prieglobsčio prašytojai turėtų teisę imtis savarankiško užimtumo veiklos; prieglobsčio prašytojai, gyvenantys jų pasirinktoje gyvenamojoje vietoje, turėtų teisę gauti 60 procentų valstybės remiamų pajamų dydžio pašalpą maistui (pašalpa maistui šiuo metu siekia 88,2 Eur per mėnesį; Pabėgėlių priėmimo centre vieno užsieniečio išlaikymas per dieną kainuoja 18,34 Eur, t. y. apie 550,2 Eur per mėnesį); 10 procentų valstybės remiamų pajamų dydžio piniginė pašalpa būtų mokama ir tuo atveju, jei prieglobsčio prašytojai gyvena savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje.

Siūlomi pakeitimai neapima užsieniečių, turinčių teisę į laikinąją apsaugą ir kuriems laikinoji apsauga suteikta, priėmimo ir apgyvendinimo sprendimų. UTPI nustatyta, kad nutarimą dėl laikinosios apsaugos priima Vyriausybė, kuri paskiria valstybės institucijas ir įstaigas, atsakingas už laikinosios apsaugos suteikimo ir įgyvendinimo proceso valdymą, ir suteikia joms įgaliojimus.

Kitais siūlomais UTPI pakeitimais:

- suderinamos UTPI ir 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamente (ES) 2019/1157 dėl Sąjungos piliečių tapatybės kortelių ir Sąjungos piliečiams bei jų šeimos nariams, kurie naudojami laisvo judėjimo teise, išduodamų teisę gyventi šalyje patvirtinančių dokumentų saugumo didinimo vartojamos sąvokos;

- atsižvelgiant į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą byloje C-159/21, nustatoma, kad Valstybės saugumo departamento, policijos ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos teikiamos išvados dėl užsieniečio keliamų grėsmių turi būti motyvuotos;

- atsižvelgiant į Komisijos rekomendacijos (ES)2017/2338 dėl bendro „Grąžinimo vadovo“ ir praktines situacijas, tikslinamos nuostatos dėl užsieniečio maksimalaus sulaikymo termino skaičiavimo;

- nustatoma, kad prieglobsčio prašytojo prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimas nutraukiamas, jeigu turimais duomenimis, prieglobsčio prašytojas yra išvykęs iš Lietuvos Respublikos be Migracijos departamento leidimo;

- pildomos išimtys, kada prašymas dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo gali būti pateikiamas ne per išorės paslaugų teikėją užsienio valstybėje;

- užsieniečiams, kurie turi teisę gauti laikinąją apsaugą ar kuriems suteikta laikinoji apsauga, nustatoma pareiga informuoti Migracijos departamentą, jeigu jie išvyksta gyventi į užsienio valstybę.

¹ (UTPI 114 str.) Teisėsaugos institucijos pareigūno rašytiniu sprendimu užsienietis gali būti sulaikomas ne ilgiau kaip 48 valandoms. Teisėsaugos institucijos, sulaikiusios užsienietį ir nustačiusios, kad yra pagrindas jį sulaikyti ilgiau kaip 48 valandoms, per 5 valandas nuo užsieniečio sulaikymo momento perduoda jį Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnams. Ilgiau kaip 48 valandoms užsienietis teismo sprendimu sulaikomas Valstybės sienos apsaugos tarnyboje.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo pakeitimo projektu suteikiami įgaliojimai Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai ar jos įgaliotai institucijai organizuoti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą užsieniečiams UTPĮ nustatytais atvejais.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Migrantų priėmimo ir apgyvendinimo sistemos **pertvarka įsigaliotų 2024 m. liepos 1 d.**

Vyriausybė iki 2023 m. lapkričio 1 d. turėtų paskirti Priėmimą užtikrinančią įstaigą ir nustatyti užsieniečių laikino apgyvendinimo vietas.

Priėmimą užtikrinančiai įstaigai, nuo 2024 m. liepos 1 dienos pradėjus veiklą, **planuojamas papildomas biudžeto lėšų poreikis 2024 m. yra 2,68 mln. eurų** (iš jų – 1,64 mln. eurų darbo užmokesčiui); **2025 m. – 5,8 mln. eurų** (iš jų – 3,26 mln. eurų darbo užmokesčiui); **2026 m. – 6,45 mln. eurų** (iš jų – 3,24 mln. eurų darbo užmokesčiui). Priėmimą užtikrinančiai įstaigai reikalingų kitų išlaidų suma planuota prognozuojant vidutiniškai 800 asmenų priėmimą ir apgyvendinimą, įvertinus išliekančią geopolitinę įtampą regione. Priėmimo sąlygų užtikrinimo išlaidos kinta priklausomai nuo apgyvendintų užsieniečių skaičiaus. 2018 m. prieglobsčio Lietuvos Respublikoje prašė 423 užsieniečiai, 2019 m. – 646, 2020 m. – 321, 2021 m. – 4259, 2022 m. – 1051.

Planuojama iš viso 211 etatų, iš kurių 49 yra valstybės tarnautojai ir 162 yra dirbantys pagal darbo sutartis (apima ir Pabėgėlių priėmimo centro esamus 90 etatų). **Perduoti Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir Migracijos departamento pareigybės ir valstybės biudžeto asignavimus Priėmimą užtikrinančiai įstaigai nenumatoma**, atsižvelgiant į tai, kad siūlomoms perduoti funkcijoms vykdyti skiriamo valstybės biudžeto finansavimo šiuo metu nepakanka (funkcijos yra iš dalies finansuojamos iš Europos Sąjungos paramos lėšų – PMIF, EMAS projekto ir kt.), ir siekiant stiprinti šių įstaigų pagrindinių funkcijų vykdymą.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Vidaus reikalų ministerijoje sudarytos tarpinstitucinės darbo grupės, bendradarbiaujant su Mykolo Romerio universiteto ekspertais, parengtai **Migrantų priėmimo ir apgyvendinimo sistemos pertvarkos koncepcijai Vyriausybė pritarė 2022 m. gegužės 25 d. Vyriausybės positarime** (protokolas Nr. 21, 1 kl.).

Projektams rengti vidaus reikalų ministro 2022 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. 1V-418 buvo sudaryta darbo grupė.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Projektai derinti su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Užsienio reikalų ministerija, Valstybės saugumo departamentu, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Finansų ministerija ir Teisingumo ministerija.

Projektai ir jų lydintieji dokumentai patikslinti, atsižvelgiant į tarpinstitucinio pasitarimo rezultatus.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Asta Klapatauskienė

Viešojo valdymo grupė